

Mitől lehet jobb vagy más egy esetszbeszélő csoport?

Ha nekünk szegezük a kérdést, hogyan zajlik, miről szól egy esetszbeszélés, a megválaszolás, a helyzet felidézése során feltehetőleg a következő közös fogalmi tartományban mozognánk mi, a gyermekvédelem területén dolgozó különböző végzettségű szakemberek: leülünk, ha lehet körben, vélhetőleg egyenrangú félként, meggyőzően közöljük, ismertetjük, vázoljuk, megvédeni igyekszünk álláspontjainkat... Eközben, nem vitathatóan, vannak saját munkakörhöz, elvekhez és elképzelésekhez kötött hivatalos, valamint személyes elvárásaink, korábbi tapasztalatokon alapuló fenntartásaink és érdekeink. Van, volt vagy most alakul egyfajta kapcsolat köztünk és a többi résztvevő között, amely óhatatlanul munkál, sodor valamilyen irányba, közeledésre sarkall vagy taszít, védekezésre, támadásra indít... Nem melleleg törekszünk arra, hogy elképzeléseinket közérthetően és civilizáltan hozzuk a többiek tudomására, hogy elgondolásainkat a racionalitás talaján, míg érzelmeinket és indulatainkat biztonságosan a háttérben tartjuk, valamint arra, hogy nyugodtan vagy legalább is sportosan viseljük azt, ha ez másoknak éppen nem jönne össze... Gyakran először látjuk a többieket, az érintett család tagjait, az érdekelteket, jó esetben szerzünk pár új információt, személyes benyomásaink emésztgetése mellett, próbáljuk jobban megérteni a többiek nézeteit és kialakítani valamilyen közös álláspontot, ami vélhetőleg a „gyermek mindenképp fölötte álló érdekét” tükrözi az általunk tárgyalt ügyben. Ugye ismerős? Nem is lehetne másként.

Innen indultunk, amikor a nyár végén körvonalazódott, hogy a nyertes pályázat keretéből lehetőségünk nyílik esetszbeszélő csoportok szervezésére a gyermekvédelem szélesebb területén dolgozó szakemberek együttműködésének növelésére. A megfelelő körülmények megszervezése és biztosítása nem jelentett túl nagy akadályt, a pályázat már tartalmazta az egyes munkahelyi vezetők hozzájárulását ahhoz, hogy a résztvevők munkaidőben lehessenek a foglalkozásokon jelen. Így már „csak” az érintetteknek kellett szabaddá tenni magukat a hat alkalom három-három órájára, bár ha a terület szakemberhiányát és leterheltségét nézem, ez sem volt olyan egyszerű.

Az viszont már a lázas fellelkesedés szakaszában is szemet szűrt, hogy „csak” gyakorlati tapasztalataink bőségesek, bár négyen több mint négyféle felsőfokú végzettséggel rendelkezünk, a konkrét elméletet senki sehol sem tanulta. Nem maradt más hátra, ki kellett találni hogyan lehet jó, kimunkálni meglévő ismereteinkből, emlékeinkből és elképzeléseinkből az ideális és működőképes formát, ebben szabad kezet kaptunk. A váz, amire építeni kezdtünk: legyen csoportonként tíz- tizenöt önként jelentkező szakember, egyenrangú tagként, akik akarnak és kívánnak együtt gondolkodni az általuk hozott eseteken, és legyen ehhez két csoportvezető, egy a szociális terület gyakorlatában és egy a pszichológia tudományában nagyobb jártassággal bíró, és készüljön egy olyan séma, egy olyan vázlat az esetekről való közös elmélkedéshez, amire a tények logikusan felfűzhetőek.

Az esetszbeszélésnek ehhez tartalmaznia kell a következő konkrét információkat:

- kik az ügyben a résztvevők, milyen szerepben, mit tudunk meg róluk, mit tettek eddig, milyen érdekek látszanak őket vezérelni, mit tehettek volna még,
- kinek/kiknek kellett volna még bekapcsolódnia, és mit tettek volna,

- mit érzett az esetet előadó, melyik résznél volt igazán érintett,
- milyen dilemmák vetődtek fel, és milyen tanulságot lehetne levonni.

A sablon használatának az általános „gondolati sorvezető” szerepén túl is tulajdonítottunk jelentőséget, kitöltése gyakorta rámutatott a történet gyenge pontjaira, hiányzó láncszemeire. Lehetőséget adott az egyes esetek párhuzamba állítására, rögzíthető vázlatpontjai biztosították a későbbi visszatérést is, amikor nagyon elrugaszkodott a csoport. Sokszor a hasonló esetek és élmények felvetődése kapcsán evezünk egészen más vizekre.

Végül, a felmerült kérdések megválaszolása, a szálak lehetőség szerinti eldolgozása után a közös elemzésnél szerencsés volt kitérni arra, hogy mit adott ez az eset az egyes csoporttagoknak, így a visszajelzésekre is reagálhattunk.

■ ÍZELÍTŐ A CSOPORTOK ÁLTAL ÉRINTETT FONTOSABB DILEMMÁK ÖSSZEFÉSÜLT LISTÁJÁBÓL:

- Ki dönti el, hogy mi a jó a gyerekeknek? Tehetek-e a gyámja, a gyámhivatal ellen? Ki fogja alkalmatlannak kimondani a gyámat (személyisége, szocializációs problémái miatt vagy betegsége miatt)? Vajon mennyi idő és hercehurca után történik érdemi lépés? Az anyát, a családot kell-e alkalmassá tenni a gyerek befogadására, és hogyan?! Ki segíthet, a pszichiáter vagy más szakember, vagy a civilek, www.anonimalkoholistak.hu ; www.al-anon.hu?
- Milyen esetben tehet magántanulóvá az iskola, és mit érünk ezzel el? Miért nem tudja lekötni, megtartani az iskola klienseink gyermekeit, miért általános a kisebbségi érzésük az iskolában? Mit tehetnének az alternatív megoldások? Kellene mégis szegregált oktatás a kisebbségi érde-

kek miatt? Komoly gondot jelezhet, ha a gyermek nem jár iskolába, de kinek kell kideríteni és megoldani azokat az okokat, ami ennek a háttérében áll? Ha csak iskolába nem jár, ezért még tán nem érdemes kiemelni, csak ha a szakellátásban meg tudom neki adni azt a kötődést, azt a motivációt, amiért itt tanulna!

- Hányszor, hogyan kell ellenőrizni mennyire valódi egy jelzés? Mennyit kell nyomozni, amíg kiderül a szereplők valódi érdeke? Mikor, mire mondjuk azt, hogy súlyos jel?
- Ha a szülők nem elérhetőek, ha nincsenek a megadott lakóhelyen, honnan tudom meg hol laknak, álljak be a szociális segély sor mellé? Kinek a felelőssége, kötelessége utánuk járni, címüket kinyomozni és értesíteni őket? Nem értesít, hogy elköltözik vagy nem ért rá szólni, mert menekül? Az anya állandó lakcíme szerinti alapellátást értesítik a szakellátásból érkező hírekről - de ha nem is ott laknak már? Ha nincs bejelentett lakóhely, a gyámhivatal nem fogja szabályozni a kapcsolattartást a kiemelt gyerekekkel.
- A gyerek önként kért szakellátást. Ha indokolt, mi lesz a következménye és meddig tart a felelősségünk? Mi a legjobb a gyerekeknek, biztosan az-e, amit ő akar? Kit érdekel a gyerek sorsa, csak legyenek nyugodtak a körülményei?! Hol van biztonságban?
- Megmaradhat-e a családgondozó a család mellett, ha ellennük tanúskodott és ez valószínűleg nem tetszett nekik. Egyébként akarna-e megmaradni mellettük azután? Meg tudom-e védeni a kliensemet a bírósággal, ügyészséggel szembeni kiszolgáltatottságtól, és engem ki véd meg?
- Ha a drogos fiatal az őt ellátó akut osztályon aláír egy papírt, hogy innentől nagyon jó lesz, akkor senki se jelez, és a kutya se tudja meg? Honnan tudható meg, mi is áll egy zárójelentésben? Mennyiben tartozik a segítőre a kliens betegsége, gyógykezelései? Tud ott erről mindenki, de ki vállalja fel? Írásos jelzés kell, vagy nekünk kéne bizonyítani, hogy drogoznak?
- Az elterelés felvállalása plusz pontot jelent, de közben nyugodtan kábíthat, arra ugyanis nem kötelezték, hogy hagyja abba. Ha a bíróság felmenti, kezdődhet minden elölről, akár ötször is lefuthat ugyanaz?
- Ha a kliens elmenne dolgozni, de ha a segélyhez is ragaszkodik, nem kereshet igazán sokat. Képzettség nélkül annyira azért nem válogathat. Miért nem tudja megtartani az állását? Ha munka nélkül is jól megél, miért is dolgozna?
- Miért nem látja el rendesen a gyerekeket? Miért akar elmenni dolgozni, ha azt a munkát se végzi el, ami otthon

adódik? Inkább csak otthonról menne el? Miért a nagyobbakat nevelik a kicsiket, miért nem az anyjuk gondoskodik róluk? Ha nem látja el úgy, ha nem gondolja úgy, akkor minek neki a gyerekek? Azt akarom-e, hogy a kliens változzon meg az én kedvemre, és természetesen az én értékrendem szerint?

- Ki fogja a gyermekbántalmazást jelenteni? Ki akar tanúskodni, tárgyalásokra, rendőrségre járni józan ésszel, és mi a következménye, ha nem teszi? Látletet bármely orvos felvehetne, de ha ők sem akarnak belekeveredni semmibe, megtehetik-e (orvosi eskü a segítségnyújtásról)? Mit is mondjak, hogy miért ne bántsa a saját gyereket? Megverte, hogy tanulja meg? A szigor persze nem ugyanaz, mint a bántalmazás, de mit mondjak, honnan tudom? Elárulom, kiszolgáltatom a gyereket, ha rosszul közelítek! És ha nem volt igaz, ha csak megvádolta, ha valami egészen más van a háttérben? Meddig számít, hogy a tudomásomra jutott információk egy bizalmi kapcsolatból származnak? Mikor kéne valaki másnak átadni egy ügyet, és ha nem lehet?
- Segítettem, ha az öreg beteg szülőktől a már nem fiatal beteg gyereket sikerült szociális otthonban elhelyezni, ahol nem hajlandó enni és egyre rosszabbul van? Ha teljesen magára van utalva, nem ugyanez lett volna? Nincs és nem is nagyon volt kapcsolatuk senkivel – ez a szülő felelőssége vagy a bűne? Nem fogad el mástól ételt sem, annyira ragaszkodott a szülő a zárt, titkokat megőrző világukhoz és saját fontosságához, hogy azt se bánta, ha éhen hal nélküle?
- Ki vállalja fel a jelzést bántalmazásnál? Mi legyen, ha a rendőrség nem avatkozik be, ha az együttműködés velük csak a külön bejáratott informális kapcsolatokon keresztül zajlik?
- Mi legyen, ha a segítő munkám a legjobb megfontolás ellenére is a Gyvt.-vel ütköző? Elméletben semmilyen eltérést ettől nem tartunk kívánatosnak, a gyakorlatban mint ha minden mást lehetségesnek tartanánk és időnként a törvényes megoldás alig kivitelezhető.

Azzal nem áltattuk magunkat, hogy nem maradt nyitott kérdés, és az egyéni dilemmákon való átlendülés sem lesz soha fájdalommentes, de a pillanatnyi felszabadultság, a megerősítés hatása, a támogatás érzése, az oldottság és a megértés melengető másodpercei mégis mindannyiunknak örömteli élményeket okoztak.

Természetesen nincs két egyforma alkalom, csoporthelyzetből meg különösen nincs. Saját tapasztalataimat, érzéseimet tömören összefoglalva azt mondanám: újfent rengeteget tanultam a munkánkról, az emberről, magamról is, vagy a költő szavaival: „ez jó mulatság, férfimunka volt!

Szabóné Erdős Gyöngyi